Fra Det Kgl. Biblioteks tekstportal (tekster.kb.dk)

Forfatter: Topsøe, Vilhelm

Titel: ESTRUP

Citation: Topsøe, Vilhelm: ”ESTRUP”, i Topsøe, Vilhelm: *Udvalgte Skrifter*, udg. af VILH. ANDERSEN ; HELGE TOPSØE-JENSEN , 1923, s. 410. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-topsoe01-shoot-workid79702/facsimile.pdf (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: Udvalgte Skrifter

ESTRUP

Naar man taler om Doktrinarismen, og navnlig naar man repeterer det noksom bekjendte Sæt Ankeposter imod den, glemmer man næsten altid, at man skulde begynde med at anerkjende, at denne Skole dog repræsenterer et betydeligt Fremskridt i den politiske Opfattelse. Vil man sondre imellem den og dens ældre Broder, den filosofisk-politiske Skole, saa maa man vel sige, at den tager sit Udgangspunkt i Historien, og har den end gjort dette paa en meget abstrakt Vis, saa bør det dog anerkjendes, at den deri har et stort Fortrin for den filosofiske Skole i Politik, som vil konstruere Samfundets Tilværelsesformer ved Udviklinger fra »naturlige Rettigheder« og »af sig selv indlysende Sandheder«. Saa hult og tomt tog de Doktrinære ikke Sagen. De vilde ogsaa tænke systematisk og handle efter Principper, men de hentede dog det Normalsystem, efter hvilket hele Europa skulde tvinges til at gaa, ikke fra Abstraktionernes Rige, men fra Historien. Saa begik de jo rigtignok den Fejltagelse at tro, at dette Normalsystem, den engelske Forfatning, som var Hovedhjørnestenen i deres Spekulationer, kunde kopieres uden videre, hvor det skulde være.

Den politiske Udviklingsperiode, i hvilken vi nu befinde os, har nærmet sig endnu et Skridt til Virkeligheden. Men det er maaske noget for tidligt, naar vi, i Modsætning til de filosofiske og de doktrinære Politikere, kalde os Realpolitikerne; thi Forholdet til Virkeligheden trænger endnu til saare meget i Retning af Inderliggjørelse og Forstaaelse. En hel Skole arbejder bestandig videre i denne Retning, og disse

Samfundets Naturforskere ville maaske om ikke lang Tid se paa vort nu tidssvarende Begreb, Realpolitik, som paa en temmelig tom og doktrinær Formel.

Retningen er imidlertid angiven, det, man nu allevegne, hvor man vil søge at forstaa sin Tid, fremdrager og lægger Eftertryk paa, er Kjendsgjerninger, det historiske Givne og de forskjellige virkelig raadende Tendenser i Samfundene.

Ministeriet Estrup er i Slægt med den Realitetsperiode i Politik, som har frembragt de bekjendte Stikord og Deviser: »Politik der freien Hand«, »Politik von Fall zu Fall«, »Nur keine Dummheiten machen« og andre lignende, der i Modsætning til de *mots*, hvori man tidligere fremstillede sine politiske Opfattelser, tage sig ud som almindelige Spaserefrakker ved Siden af prunkende Uniformer.

Om Estrup har det rette Greb paa Virkeligheden, er et Spørgsmaal for sig, som maaske først en senere Tid ret vil kunne besvare, men at han søger at gribe den, at han er udpræget Realist som Politiker, derom synes der ikke at kunne være Tvivl. Selv vil han ialfald allermindst tillade en saadan at blive rejst, han har aabenbart endog en vis Tilbøjelighed til at kokettere med sin Realisme, ialfald til at ringeagte Doktrinarismen.

En Realist har ikke de Forhaabninger om at »lede« og »bestemme« Udviklingen, som var en saa skjøn Drøm for en tidligere Slægt. Han føler, hvor meget Blændværk der hæfter ved hine Talemaader, hvor stærk Udviklingen er, og hvor svag den Enkelte er. Han fordømmer sig ingenlunde til Afmagt, men regulerer sin Indgriben efter Hensynet til, om den kan nytte eller ikke. Derfor tager han ofte bedre fat, naar han tager fat, end den, der mener, at det altid kommer an paa at være aandeløs paafærde, »gaa i Spidsen« og »staa som Bannerførere«. Realisten gjemmer paa sine Skud.

Derfor generer han sig ikke heller for at tage Lærepenge af Erfaringen eller behøver ialfald ikke at genere sig. Vi have nok en vis Fornemmelse af, at dette ikke ubetinget gjælder Estrup, at han er noget for stiv, og hvad man kalder stikken til rent ud at ville indrømme, at han kan lære Meget. Ja vi have endog en Forestilling om, at han ganske privat hører til dem, som have forudset det Hele. Men det nytter ikke til

Noget; det er og bliver en ren privat Fornøjelse for ham at konstruere sig saaledes.

Ingen af vore Statsmænd her hjemme ere i Virkeligheden et bedre Bevis end han paa, i hvilken Grad Forholdene ere stærkere end Personerne.

Da Estrup i det Landsting, som Forfatningsrevisionen havde bragt os, optraadte som en af de nye Mænd, den nye Ordning havde pløjet op, stod han langt, langt anderledes end en halv Snes Aar senere. Han havde en synlig Tilbøjelighed for Venstre; skjønt han naturligvis ikke var Venstremand, troede han aabenbart paa Muligheden af Samarbejde med Partiet og ønskede et saadant.

Da den finansielle Ordning diskuteredes, var han i høj Grad liberal. Den Finansminister, der udstedte den provisoriske Finanslov, debuterede omtrent som Politiker med at udtale sig imod et Normalbudget og hævde Nødvendigheden af, at Bevillingerne vare i Overensstemmelse med Nationens Villie. Og da der f. Ex. var stillet et Forslag (af Krieger) om, at der ikke uden Ministeriets Billigelse maatte stemmes over Forhøjelser og Tilføjninger paa Finansloven — et kraftigt Middel til at holde Finanslovbehandlingen i det rette Spor — saa var Estrup iblandt dem, der stemte imod det.

Saaledes stod han i Begyndelsen. Oktoberforeningen og Ministeriet Frijs dannedes. Estrup anlagde Jernbaner for Jyderne og var vel Jyllands populæreste Mand.

Og Tiden gik bestandig. De Nationalliberale kæmpede med Venstre. Ministeriet Holstein dannedes og opløstes. Ministeriet Fonnesbech dannedes. Estrup stod i Landstinget og saae meget kritisk til, som en af disse Kritikere, paa hvis Mening Ingen i Grunden kan blive klog. Saa kom endelig han til at danne sit Ministerium, og endnu paa dette Tidspunkt skal han have ment, at han nok vilde komme ud af det med Venstre, men at det vilde blive vanskeligere med de Nationalliberale. Bestandig stærkere end Personerne gav Forholdene ham imidlertid en anden Front.

Et Par Aar var han kun gammel som Konseilspræsident, og den velsete Estrup, Jyllands populæreste Mand, var bleven Venstres mest ildesete Modstander, over hvem folkelige Ana-

themaer regnede ned fra alle Kanter. Ja tilvisse. Forholdene er stærkere end Personerne. Vel dem, som indse det i rette Øjeblik.

Estrup har ført den nødvendige Kamp med megen Dygtighed og med ikke ringe Held. Intet vil være lettere end at paavise Misgreb i hans Ledelse af Sagerne, men Intet vilde være ubilligere end at nægte ham Dygtighed.

Hans Dygtighed er af en egen Art. Den er mere en Karakterens end en Evnernes Dygtighed. Han er et godt Hoved, med en, om ikke dyb, saa klar og skarp, livlig og energisk Begavelse. Men han er ikke nogen overlegen Aand, og naar han kommer godt fra det som Konsejlspræsident, skylder han det for en meget stor Del den Sikkerhed og Selvtillidsfuldhed, hvormed han handler. Han er ikke af de fine, diskursive Hoveder, der se vidt og saa tillige se Betænkeligheder allevegne; hans Horisont er mindre, men han bryder sig ogsaa kun om at se »von Fall zu Fall«, og saa have en fuldkommen klar Forestilling om, at den Vis og den Fremgangsmaade, der frembyder sig for ham, er den ene rigtige. Hvad han gjør, gjør han derfor uden Vaklen og Tøven; naar han har lagt Haanden paa Ploven, ser han sig ikke tilbage.

Dette er tillige en Egenskab, der slaar an. Der er i det politiske Publikum en stor Tilbøjelighed til at se Noget foregaa; den, der handler rask, hurtig og med en vis Applomb, river altid med sig. Man er saa glad ved, at der bliver gjort Noget, at man halvvejs glemmer at spørge, hvad det er, der bliver gjort.

Under en Kamp som den, der i disse Aar har ført os lige til Randen af Forfatningen, har dette Forhold tynget stærkt i Estrups Vægtskaal. Han kunde have gaaet endnu videre, end han gjorde, og han vilde have hørt Jubel fra Mangfoldige, hos hvem den konstitutionelle Begejstring er mere end afkølet. Men Estrup er ikke nogen Statskupmand. Vi ere overbeviste om, at han i sit Hjerte nærer en virkelig og stærk Kjærlighed til Forfatningen og under Storm og Skibbrud til det Sidste vil vedblive at holde den op over sit eget Hoved.

Estrup har faaet en betydelig Opgave at gjennemføre, og han tager den alvorlig. Det ses ogsaa af den Maade, hvorpaa

han har taget sig selv. Han er i Virkeligheden meget talende, og han har en rig Aare; han kan baade tale meget om Tingene, og holder af at tale. Og dog har han gjort sig selv til en meget tavs Mand.

Han er, som hans Ydre, hans skarptskaarne Fysionomi, der aldrig oplives af et muntert Smil, hans stramme Holdning, hans abrupte Bevægelser antyde, en stolt og stiv Natur og aabenbart sensibel og pirrelig, som stolte og ufejlbare Naturer ere det, naar de ikke ere blevne koldt blaserte eller Flegmatikere. Og dog har han gjort sig til en meget rolig Mand.

Folketinget har budt ham Haan og Krænkelser, som sikkert i Virkeligheden have opbragt ham paa det Dybeste. Man har set ham tilsyneladende rolig sidde og stryge sin Knebelsbart, stundom gjørende en lille Notits med sin Blyant, men i Reglen antydende, at der ikke passerede Noget, som overraskede ham; han har været istand til at beherske sig og aldrig riposteret, før den rette Tid dertil kom; han kunde gjøre det paa den rette Maade.

Der kunde for en Mand som Estrup i saadanne Situationer, som han har gjennemgaaet, ogsaa være en Fristelse paa en anden Kant, nemlig til, naar han tog Revanche, at give Junkeren. Han er Godsejer, men borgerlig Godsejer, og synes ikke ganske hævet over, paa Grund af det første Moment i denne Sammenstilling, selv at accentuere det sidste Moment noget stærkt. Men under de Sammenstød, han har havt med Folketinget, selv de, der maatte være skikkede til at tvinge de mere kantede Egenskaber i den Angrebnes Karakter frem, har han dog aldrig forsøgt sig i det Junkerlige. Han har holdt sig oppe ved sin Stillings og sin egen Værdighed.

Det var ret betegnende at se Estrup under en Situation som den, da Regeringen svarede Folketinget, der havde nægtet ham Ordet, med at slutte Rigsdagen, et Skridt, hvis nødvendige Følge blev den provisoriske Finanslovs Udstedelse.

Estrup følte sikkert dybt den Krænkelse som ved Knebelingscenen den 31te Marts tilføjedes Regeringens Værdighed. Han var synlig stærkt bevæget, da han, staaende paa Mini-

sterpladsen, gjentagende forlangte Ordet, medens Hr. Krabbe lod Afstemningen om Afslutningen foregaa, som om der Intet var i Vejen, og ikke engang bagefter værdigede Ministeriet blot nogen Undskyldning. Regeringens Svar paa denne Behandling kom nogle Dage efter. Folketinget var kommet sammen for at drive den ensformige Beskjæftigelse, at gjenvælge Tingets Embedsmænd for de næste 4 Uger. Ingen ventede ellers Noget; i det Højeste maaske en Undskyldning eller en Art Tilsvar fra Formandens Side, fordi han ikke havde givet Ministeren Ordet i forrige Møde. Det blev anderledes. Hr. Krabbe havde modtaget en Skrivelse fra Konsejlspræsidiet om, at Rigsdagen skulde sluttes samme Dag, den han havde at oplæse. Hr. Krabbe var synlig nervøs; han anvendte til Oplæsningen den Dæmpning af Stemme, som Folk, der ere i Affekt, maa anvende, hvis de ville forhindre, at Stemmen slaar over. Intet Under forresten, at Hr. Krabbe var noget bevæget. Umuligt Andet end, at han maatte føle, hvor meget Ansvaret for denne Slutning ogsaa kom over hans Hoved. Hans Meddelelse hørtes med en perplex Tavshed af Venstre, et enkelt »Hør«, som svirrede op, faldt strax vingeskudt ned i den tunge Luft — tung og trykket — meget trykket; Regeringen var alt hævnet. Noget senere, og hele Rigsdagen var samlet i Folketingets Sal for at vente paa Ministeriet, der skulde oplæse det kongelige Budskab om Slutningen. De faa Minutter, som forløb mellem den Ringning, der bebudede, at Alt var parat, og Ministeriets Indtrædelse, forekom meget lange. Da der lød et Slag paa Døren til Ministerværelset, inden den aabnedes, slog mange Hjerter i adskilligt hurtigere Takt, end de pleje. Ministeriet stillede sig op ved Tronens Fod. Estrup udfoldede Papiret. Aldrig er Kongen af Danmarks lange Titulatur falden længere end ved denne Oplæsning, aldrig har Spændingen efter, hvad der skulde følge det indledende: »Sende Rigsdagen vor kongelige Hilsen«, været stærkere end denne Gang. Der var ikke Meget, der var ikke et Ord mere end nødvendigt, men man havde dog ingen Følelse af Tomhed bagefter, der var alligevel Indhold nok, det var et Svar med Næb og Kløer. Men der var over Estrups

Person, da han afleverede dette, ikke Spor af noget triumferende Overmod. Tvertimod. Han saae saare alvorlig, ja bevæget ud. Han slog ikke sine Modstandere med let Hjerte, men gjorde kun Indtryk af en Mand, der opfylder en alvorlig Pligt.

Resolut og bestemt, urokkelig overbevist om Rigtigheden af sin egen Dom, er Estrup af de Mænd, der ikke ville lade sig overvinde, men slaa til det Yderste for deres Sag og slaa, efter Nødværgerettens Anvisning, med det Værge, de mægtige ere. Man kan være ganske overbevist om, at Estrup tilfulde føler, hvor stor Magt Regeringen har i en endnu ikke desorganiseret Stat, og er bestemt paa at bruge den mere, end de Fleste vilde vove; i sin Politiks Sag ser han tillige i en ganske særlig Grad en personlig Æressag. Men som alt antydet, han sætter ikke dette i Forgrunden.

Saaledes har Estrup været i stormfulde og bevægede Situationer. I Solskinsvejr tager han sig ikke saa tilknappet ud.

Han er meget livlig, livlig paa en vis nervøs, uegal Maade. Han er tillige meget talende — ikke veltalende; til en vis Grad kommer hans Foredrag flydende. Man mærker altid, at han har Endel at sige, men det kommer noget stødvis, med temmelig urhetoriske Brud paa og Standsninger i Foredraget. Han kommer aldrig med Godtkjøbspassiar, hvad han siger, har et eget Præg af Originalitet; det kan stundom være saa originalt, at det bliver Urimeligheder, stundom saa ensidigt, at man mærker Noget af en Autodidakts Forkjærlighed for sit eget Paafund, men i Regelen er Indholdet af Estrups Taler forstandigt, klart, ja ikke sjeldent skarpsindigt, og vidnende om et virkeligt Herredømme over Stoffet.

Estrup er i Besiddelse af mange gode og adskillige fortræffelige Egenskaber til at staa for Styret under en Krisis som den nuværende, hvor det konstitutionelle System er blevet prøvet under Forudsætninger, som ere dets Væsen ganske fremmede. Men blandt hans heldige Egenskaber er der en, som ikke maa glemmes, som er ganske udvortes, men meget vigtig. Det er den, at han er Godsejer.

Der er ikke nogen mere fejlagtig Antagelse end den, at Bourgeoisiet ikke ynder Godsejerministre. Det holder endog meget af saadanne. Og dette skyldes ikke blot den alminde-

lige Anerkjendelse af Forholdene ved, at Godsejerne deltage virksomt i det offentlige Liv, og almindelige Betragtninger af det Heldige i, at der i det offentlige Liv deltager mange Folk, der ere stillede uafhængig i social Henseende, med deres Formue hvilende paa et Fundament, der gjør den uafhængig af Hverdagslivets Makinationer og Fluktuationer, og i Besiddelse af en særegen Indflydelse i de forskjellige Egne af Landet, Folk, der ere hævede over Bondealmuen og dog have saa mange Berøringspunkter med den, at de nøje kjende den og af den ogsaa paa en egen Maade betragtes som hørende til Familien.

Det er ikke alene paa Grund af saadanne Betragtninger, at Godsejerministre ere populære Figurer. Det er ikke heller blot, fordi man anser dem for at være mere praktiske Mænd end særlig de Universitetsdannede, mere skikkede til at regere, mere vante til at administrere end de.

Der er Noget af alle disse Betragtninger med ved Dannelsen af den Opfattelse, at Godsejerministerier ere særlig fortrinlige, men saa er der tillige noget Mere, der ligesom krydrer det Hele, og som først gjør Retten rigtig smagelig, det er Noget, som er lidt i Familie med Misundelse, Misundelse vel at mærke mod sine Egne. Dem, man staar ved Siden af, dem, man lever Dør om Dør med i det daglige Liv, under man ikke saa godt at være Minister som disse Folk, der i Forvejen staa paa Tinderne, hvem Springet til en Ministertaburet ikke synes saa stort, og hvem det derfor ikke heller kan antages at volde saa megen Fornøjelse som Ens Nabo, for hvem det er et ganske anderledes betydeligt Avancement.

Man vil, naar man leder rigtig efter i de menneskelige Stemninger og Følelser, hvor de fungere som Bevæggrunde til Ens Handlinger og hele Optræden i det daglige Liv, blive forbavset over at finde, i hvilket Omfang, meget — noget — lidt — en ganske lille Misundelse hos de Fleste blander sig ind næsten allevegne. Den er ogsaa paa Færde her; men at Estrup ogsaa har lidt Alliance paa denne Kant, i Følelser af denne Sort, generader imidlertid ikke ham i fjerneste Maade til Skam. Enhver god Sag tæller imellem sine Allierede ogsaa nogle af lidt tvivlsom Bonitet.

BALTHASAR CHRISTENSEN

Dersom de politiske Doktriner fra 1830 havde deres Napoleon, som — selv noget antikveret — faldt paa at afholde et »nächtliche Heerschau« over de overlevende Rester af sin »store Armee«, der har kæmpet paa alle Europas Valpladse og mistet saa mange, baade:

> Die im tiefen Norden
> Erstarrt in Schnee und Eis,
> Und die in Welschland liegen,
> Wo ihnen die Erde zu heiss,

saa vilde han ogsaa have et lille dansk Kontingent at mønstre. Og naar Feltherren kom dertil, saa vilde han paa den venstre Fløj finde en lille tør Alderstegen, en værdig og alvorsfuld Veteran, som vilde præsentere sit Gevær for ham efter det allerældste Exercerreglement.

Kejseren vilde hilse ham naadig, men strax se op ad højre Fløj til, som om det var Noget, han var vant til at gjøre for nu at finde sine Folk. Der vil saa i Rækkerne mangle Adskillige, men der staar En tilbage, en endnu kraftig Graaskjæg: »Det er jo *Ploug*«, siger Kejseren. »Ja, Sire.« »Naa, gamle Knurrepotte, Du er ogsaa gaaet om paa højre Fløj.« »Ja, Sire! Mit *Udland* er blevet dernede til Venstre, men jeg selv er her.« »Jeg kjender det nok,« siger Kejseren, »jeg ser det Samme andre Steder; det er kun det lette Infanteri, som bliver paa sin Plads. Men i Bataillonen bliver Du?« »Ja, Sire.« »Det er godt, min Søn.« Men saa vil han dog atter ride hen til gamle *Balthasar Christensen* og med fader-